

Suunnittelun kokemuksellinen käänne

LEHTOVUORI, PANU (2010). *Experience and conflict: The production of urban space*. 259 s. Ashgate, Surrey.

Kaupunkisuunnittelua on usein vaadittu laskeutumaan tornista kadulle, piirtäjän näytöltä arkitodellisuuteen. Arkkitehti ja kaupunkitutkimuksen professori Panu Lehtovuoren tuore teos on harvinaisen perusteellinen esitys siitä, miksi ja miten suunnittelun – ei vain käytäntöjen vaan koko suunnitteluajattelun – tulisi muuttua. Lehtovuori ei kuitenkaan leimaa nykyistä suunnittelua yksioikoisen epäonnistuneeksi, sillä siihen liittyvät konfliktit voivat nousta jopa avainasemana julkista kaupunkitilaa tuottaessa.

Kirja on jaettu viiteen osioon. Kolmessa ensimmäisessä rakennetaan teoria ja kahdessa viimeisessä sidotaan se käytäntöön. Kummassakin teoreettisessa osiossa on alaluvut tilasta yleensä ja julkisesta kaupunkitilasta. Jo teoriaosiossa lukija pääsee eläytymään urbaanin kokemusmaailman käytäntöihin, kun Lehtovuori esittää yksityiskohtaiset tapauskuvaukset Manchesterista, Berliinistä, Helsingistä ja Brasíliasta. Luku-kokemusta rikastavat valokuvat, kaaviot ja usein kiinnostavia täydennyksiä sisältävät alaviitteet.

Ensimmäinen osio perustelee uuden teorian tarvetta esittelemällä kaupunkisuunnittelun ongelmia. Nykyisin vallitsevassa visuaalisessa paradigmassa karttaesityksiä ja muita kuvitellun tilan visualisointeja pidetään usein todenkaltaisina. Niihin liittyy ajatus siitä, että julkista kaupunkitilaa on mahdollista suunnitella ongelmattomasti. *Kuvattu* tila, ”käsitte kaupunki”, ei kuitenkaan tavoita *elätyä*, ainutkertaisista hetkistä koostuvaa kokemuksellista kaupunkia. Kun varsinainen elämä rajautuu suunnittelun ulkopuolelle, kaupunkitilan rakentaminen tarvelee kaupungin kokemuksellisia ominaisuuksia. Kaupunkimaisuus pakenee ja julkisen tilan merkitys kaupunkielämän moninaisuuden ilmentäjänä rapautuu.

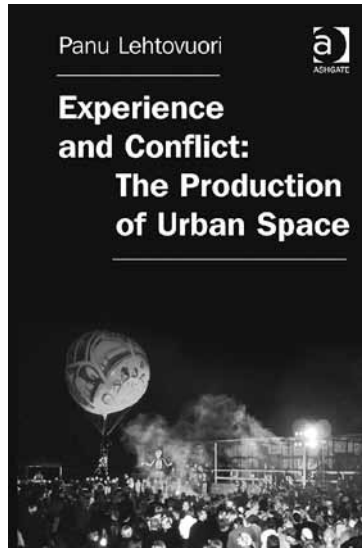
Toisessa osiossa uudistetaan ymmärrystä tilasta, paikasta ja näiden välisestä suhteesta. Lukija perehdytetään monipuolisesti käsitteitä koskeviin teorioihin, niiden heikkouksiin ja kritiikkiin. Lehtovuori esimerkiksi tuomitsee humanistisen maantieteen ajatuksen, jonka mukaan paikoille annetaan merkityksiä abstraktissa ”taustatilassa” (*background space*). Hänen mukaansa teorian varaan rakennetut maantieteen ja arkkitehtuuriteorian suuntaukset eivät ole riittäneet lisäämään ymmärrystä julkisen kaupunkitilan synnystä. Niiden tilalle Lehto-

vuori tarjoaa ymmärrystä tilasta sosiaalisesti tuotettuna ilmiönä, jonka ytimenä on *heikko paikka* (*weak place*): henkilökohtainen, ainutkertainen hetki, joka antaa ympäristölle merkityksen. Tällaisten yksittäisten kokemusten kohtaaminen synnyttää ja ylläpitää julkista kaupunkitilaa.

Teoksen kolmannessa osiossa Lehtovuori syvennyy jaettuun, sosiaaliseen tilaan ja sen tuottamiseen. Teos tarjoaa paljon uutta ajateltavaa spatiaalis-ajallisesta dialektiikasta, ”Toisesta” ja ”melkein-esineestä”, vaikka teoriat ovatkin niihin perehtymättömille vaikeaselkoisia. Suunnittelun kannalta tärkeä huomio on, että tietty konkreettinen kohde saa ihmisten mielissä yhä uusia tulkintoja ja myös sen asema tilan muodostamisessa vaihtelee. Esimerkiksi käytöstä poistettu teollisuushalli voi olla olennainen osa kaupunkimaisen omaleimaisuutta, pelastava hätämajoituspaikka, mahdollisuus kulttuurikeskuksen perustamiseen, tai tontti jota vaaditaan vapautettavaksi uudenlaiselle asuinrakentamiselle. Suunnittelijalta vaaditaankin kykyä tehdä huolellisia tapauskohtaisia analyysyjä. Käytännöllisesti suuntautuneille lukijoille nämä ajatukset ovat kirjan vaikeinta antia. Argentinan hahmottamista helpottavat onneksi selkeät kaavakuvat.

Neljännessä osiossa Lehtovuori tarkastelee Helsingin ja sen urbaaneja tapahtumia, kuten Taiteiden yötä ja Senaatintorin konsertteja, viimeisten parinkymmenen vuoden ajalta. Tapahtumat ovat keskeinen julkisen kaupunkitilan tuottamisen muoto, koska niissä on mahdollista kohdata uutta keskellä arkista ympäristöstä. Tapahtumissa näennäisesti muuttumaton kaupunkitila muistuttaa muokattavuudestaan ja yllätysten potentiaalista. Lehtovuori huomauttaa, että tapahtumat voivat toimia spatiaalisessa dialektiikassa ”Toisena”, muutosta tuovana elementtinä. Tapausmerkkinä hän esittelee ja analysoi tarkkaan Helsingin Musiikkitalon alta purettujen VR:n makasiinien tarinaa. Makasiinien purkusunnitelmiin liittynyt konflikti havainnollistaa sen, miten yhdessä tuotettu, ainutkertainen hetki aika-tilassa voi luoda urbaania agendaa uudistavan arvokeskustelun foorumin.

Erityisen kiinnostavana pidin pohdintaa tilojen tapahtumapotentiaalista. Mikä tekee tietystä kohteesta tapahtumapaikkana toimivan, järjestäjien ja osallistujien suostuvan ja arvostaman? Tapahtumapotentiaali on jatkuva pelimäinen sosiaalinen ja strateginen prosessi, jonka ai-neksia voidaan kuitenkin arvioida. Helsingissä tapahtu-

mat hakeutuvat yleensä keskeisiin, symbolisesti latautuneisiin kaupunkitiloihin. Samalla ne kuitenkin hyötyvät tietynlaisesta sijainnillisesta marginaalisuudesta. Esimerkiksi Töölönlahden alueella on suuri tapahtumapotentiaali. Potentiaalinen mutkikkuutta avaa vertailu tapahtumapaikkana menestyneen Senaatintorin ja sijainnin puolesta lähes yhtä käyttökelpoisen Kasarmintorin välillä. Tarkastelu kannustaa eläytymään tapahtumien hetkiin ja visioimaan, millaisia potentiaaleja arkisissa tiloissa voi piillä.

Viimeisessä osiossa työstetään uuden teorian mukaista kokemuksellista lähestymistapaa suunnittelun käytäntöihin. Lähestymistavan kiteyttävät kymmenen teesiä, kuten ”koettu kaupunki koostuu paikoista, merkityksenannon hetkistä, joita ei voi piirtää” tai ”kaupunki tapahtuu” (s. 213–214). Käytännön ohjeista Lehtovuori antaa konkreettisen esimerkin ehdottamalla tilan esittämisen ytimen, visuaalisten esitysten, korvaamista mielikuvituksellisella kokoonpanojen ja typologioiden käytöllä. Suunnittelun uusiksi välineiksi hän ehdottaa muun muassa kulttuurista suunnittelua, wikisuunnittelua ja tilan väliaikaiskäyttöjen hyödyntämistä. Viimeistään kirjoittajan omaa kokemusta hyödyntävä Makasiinien vaihtoehtoisen käytön suunnitelma kuvaa havainnollisesti, mitä kokemuksellinen lähestymistapa voi suunnittelun arjessa tarkoittaa.

Lehtovuori kokoaa lopussa sanomansa ytimen esitykseksi kokemuksellisesta urbanismista suunnittelun uuteen paradigmat. Uudistus kohdistuu ajatukseen suunnittelun roolista dialektisten diskurssien osapuolena. Siirtyminen paradigmat toiseen on kunnianhimoinen tavoite, mutta tässä tapauksessa mikään vähempi ei tuntuisi riittävältä. Lehtovuoren perusteltu esitys ansaitseekin kaiken saamansa huomion. Teos sai ainakin minut toivomaan, että kokemuksellinen urbanismi valtaisi alaa niin arkkitehtien, suunnittelijoiden kuin muidenkin kaupunkitilan tuottajien todellisuudessa.

Teos kietoo ansiokkaasti käytännön ja teorian toisiinsa kirjoittajan omia kokemuksia monipuolisesti hyödyntäen. Aistikkaat tapauskuvaukset ovat herkullista luettavaa jo sellaisenaan. Vivahteikkaimpia tulkintoja pääsevät varmasti tekemään ne lukijat, joilla on omaa kokemusta kirjassa mainituista esimerkeistä. Teorian uudistamisen haasteeseen kirja vastaa mielestäni niin hyvin kuin akateeminen kirja vain voi. Samalla se huutaa jatkukseen ennen kaikkea suunnittelijakunnalle suunnattua opasta, jossa konkretiaa täydennetään syvennyksillä teoreettisiin perusteisiin.

MAIIJA FAEHNLE

*Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*